1995. VIII. ÉVFOLYAM 8-9. SZÁM SZEPTEMBER

SZÓSZÓLÓ

A TUDOMÁNYOS ÉS INNOVÁCIÓS DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETÉNEK LAPJA

Sorsközösségben élünk

Részlet Tóth Attila hozzászólásából, amelyet a magyar munkavállalók képviselőjeként mondott el az ILO 5. regionális konferenciáján Varsóban

Az elmúlt évtized változásai olyan kihívást jelentenek mindannyiunk számára, amilyen évezredenként is csak néhányszor adódik, és amely évszázadokra határozza meg kontinensünk arculatát. Eldőlhet ugyanis, hogy gyermekeink egy Egyesült Európa polgárai lesznek-e, vagy a kontinens reménytelenül két részre szakad, annak minden következményével együtt.

... „Külön öröm számunkra, hogy lengyel földön, az ország fővárosában, Varsóban találkozhatunk, hiszen a magyar és a lengyel nép barátsága, a testvéri kapcsolatok hagyományosak. Sorsközösségben élünk, s ez nagyon közel hozott bennünket egymáshoz.

Számunkra azért is nagyon lényeges ez a regionális találkozó, mert itt élünk, ennek a térségnek a sorsát érezzük nagyon közel magunkhoz, és erős törekvésünk, hogy tagjai legyünk annak a közösségnek, amely a kontinens jövőjének a záloga. Mi, magyar munkavállalók, tisztában vagyunk azzal, hogy *nehéz út vezet a közösségi csatlakozáshoz,* de ismerjük annak előnyeit és erősen reméljük, hogy a közeli jövőben országunk is elfoglalhatja helyét az Európai Unióban. Ahhoz azonban, hogy elnyerjük a közösség tagjainak támogatását, nagyon fontos, hogy *megismerjenek bennünket* olyanoknak, amilyenek vagyunk. Úgy gondoljuk, hogy jelenlétünk — a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet fő célkitűzéseinek teljesítése mellett — ezt a célt is szolgálja.

Mi, magyar szakszervezetek, nagyon sokat köszönhetünk a *szabad szakszervezetek* támogatásának és az *ILO-nak,* amely élen járt a magyar szakszervezeti pluralizmus elismerésében, segített nemzetközi kapcsolataink kiépítésében és kiváló szakembereket küldött Magyarországra, hogy olyan ismeretekre tegyünk szert, amelyek nélkül nem tudnánk méltó módon képviselni a munkavállalói érdekeket. Az ILO budapesti irodája — melynek munkáját a jelentés részletezi, igazi értékeit és fontosságát azonban csak mi, a régió lakói ismerhetjük — már eddig is sokat segített az átalakulás buktatóinak elkerülésében. Csak remélhetjük: *az ILO költségvetésének csökkentése nem jelenti közép- és kelet-európai aktivitásának visszafogását* a jelen kritikus időszakban. A tagadhatatlan fejlődés ellenére ugyanis a dolog neheze még előttünk áll.

A magyar munkavállalók számára törvényileg biztosított a szabad szervezkedés, és olyan munkaügyi kapcsolatokkal rendelkeznek, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy gondjaikat — időnként továbbra is igényelve az Önök segítségét — megoldják. Az elvi lehetőségek adottak, a valós körülményeink azonban nagyon nehezek, sőt bizonyos területeken *romló tendenciát* mutatnak.

A tripartizmus, miután országos szinten kialakult az Érdekegyeztető Tanács, most úgy tűnik válságba kerül, és nem a szakszervezetek hibájából. *Középszinten viszont még ki sem alakult,* ami megterheli mind az alapszintű, mind az országos érdekegyeztetést. Olyan problémák ezek, ahol aligha nélkülözhetjük az ILO tapasztalatait és tanácsait.

Úgy látszik, a mindent kontrolláló pártállam 40 év alatt mint szükségtelent kiölte az emberekből az önkontroll, az önkorlátozás erényét, és most a szabadság beköszöntével — néha gátlás — önkontroll *nélküli partnerekkel* találjuk szembe magunkat. Azon túlmenően, hogy szinte *napi harcot* kell folytatnunk a *magyar és multinacionális munkáltatók képviselőivel a munkakörülmények javításáért,* a munkavállalók jogos követeléseinek érvényesítéséért, nagyon gyakran, számunkra érthetetlen, elemi kérdésekben is értetlenség tapasztalható vitáink során a szociális partnerek részéről. Egyes esetekben még a *szervezkedés szabadságának megsértését* is tapasztalnunk kellett.

Sajnálatos, hogy nem egyszer a kormány olyan megszorító intézkedései ellen kell fellépnünk, amelyek feleslegesek és a munkavállalók, egyébként elismerésre méltó, türelmét és megértését próbára teszik. A megszorító intézkedések például a *teljes közszolgálati szféra megtizedelésén* és *dolgozóinak elnyomorításán* kívül olyan *vívmányainkat veszélyeztetik,* mint a magyar oktatás és kutatás, mely túlélt két vesztes világháborút, több diktatúrát és közben Nobel-díjasok sorát adta a világnak. Ha tönkremegyünk, Európa is szegényebb lesz.

Másrészről ugyanez a kormány adósunk nem csak olyan átfogó intézkedéscsomagokkal, mint egy megalapozott *államháztartási reform,* a hiányzó *távlati gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitikai koncepció,* vagy a *feketegazdaság visszaszorítása,* de a *szervezkedés szabadságának* törvényi garanciáit megteremtő intézmények létrehozása is, amire pedig az ILO illetékes bizottsága is felhívta a figyelmét.

Fejlődésünk elengedhetetlen állomása a gazdaság ésszerű *privatizálása.* Ezzel kapcsolatban nehéz helyzetben találjuk magunkat, mert a célszerű és szükséges privatizáció mellett egyes esetekben olyan megoldások ellen kell fellépnünk — amelyek szemben az ILO célkitűzéseivel — *esélyegyenlőtlenséget és munkanélküliséget teremtenek, rontják a munkakörülményeket és sértik a bérből és fizetésből élők,* szabadjon hozzátennem, hogy nagyon nehezen élők, *rövid és hosszú távú érdekeit.*

Legalább olyan jól ismerjük az ország állapotát, mint mások, nem akarunk az ország érdekei ellen cselekedni, ellenkezőleg, azt akarjuk, hogy hazánk gazdasága növekedjék, erősödjék. Ugyanakkor nagyon jól tudjuk, hogy melyek a *realitások* és ezek talaján határozzuk meg követeléseinket. Vitáink és akcióink során nem alkalmazunk más módszereket, mint amelyeket a szabad szakszervezetek tapasztalataiból ismertünk meg. Türelemmel tárgyalunk, és keményebb eszközök alkalmazásához csak akkor folyamodunk, amikor már nincs más lehetőség. Az, hogy az átalakulás nehézségein országunk mindeddig békésen, robbanás nélkül jutott át, döntően a *munkavállalók és a szakszervezetek mértéktartásának* köszönhető. Szociális partnereink tisztességes társaiként megértjük az ő problémáikat is, de nem nyugodhatunk bele olyan intézkedések végrehajtásába, melyek súlyosan sértik a munkavállalói érdekeket.

A magyar munkavállalók képviselői az érdekvédelem, a képviselet, a képzés, a környezetvédelem, a fiatalok és a nők gondjainak kiemelt kezelése mellett mindent elkövetnek annak érdekében, hogy *szoros kapcsolatban legyenek az európai országok és különösen a szomszédos országok munkavállalói szervezeteivel,* még olyan esetekben is, mikor az állami szintű kapcsolatokról ezt esetleg nem mondható el.

Ilyen gondolatokkal jöttünk Varsóba, az európai konferenciára. Arra számítunk, hogy itt jobban megismerjük az európai helyzetből adódó feladatokat, a megoldás lehetőségeit. Meggyőződésünk, hogy az *ILO gazdag tapasztalataival,* széles ismereteivel jelentős mértékben hozzájárul a térség gondjainak enyhítéséhez. ..."

Lesz-e mit értékelni a jövőben?

Szeptember végén fontos eseménynek adott otthont a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem. Az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) és a Magyar-Amerikai Közös Alap kétnapos angol nyelvű munkaértekezletet szervezett „Kutatási eredmények értékelése" címmel (Workshop on „Evaluation of Project Achievement").

A munkaértekezlet házigazdája *Andorka Rudolf* akadémikus, a BKE rektora, az OTKA-bizottság elnöke volt, a meghívott külföldi előadók között szerepeltek az amerikai National Science Foundation (NSF), a National Institute of Health (NIH), a National Institute on Drug Abuse (INDA), a Német Kutatási Társaság (DFG), az Osztrák Kutatási Alap (ÖFWF), a Finn Tudományos Akadémia és a Holland Kutatási Alap vezetői, illetve munkatársai. A magyar résztvevők között jelen voltak az OTKA vezetői és vezető munkatársai, valamint a tudományos kutatás értékelésével foglalkozó egyes hazai szakemberek.

Amint azt Andorka akadémikus bevezető előadásában kifejtette, a munkaértekezlet alapvető témája a kutatási projektek *eredményességének értékelése,* amely nélkülözhetetlen bármilyen pályázati rendszer *hatékony* működéséhez. A mára már általánosan elfogadott és kedveltté vált OTKA működtetésének tapasztalatai mellett tanulságos volt megismerni a hosszabb ideje működő, ezért lényegesen több tapasztalattal rendelkező külföldi ügynökségek által alkalmazott módszereket is.

Míg nagy országok esetében nem okoz nehézséget megfelelő szakértői panelek és független bírálók kiválasztása, kis országoknál a lényegesen *kisebb tudományos közösség miatt* a törekvések egyik célja a lehetőségek szerint *objektív statisztikai módszerekkel* kiegészíteni a bírálat módszertani fegyvertárát. Ennek megfelelően az USA és Németország értékelési gyakorlatában a *peer review*-nak jut fontosabb szerep, az olyan kis országok, mint Ausztria, Hollandia és Finnország, a *tudománymetriai módszerek* alkalmazásával igyekeznek a bírálatot objektívabbá tenni, természetesen a peer review mellett.

Az OTKA rövid történelmét és az első pályázat eredményeinek értékelését *Láng István* akadémikus tekintette át. *Berényi Dénes* akadémikus pedig az MTA kutatásértékelési bizottságának tevékenységéről nyújtott rövid ismertetést. A külföldi szervezetek tapasztalatainak ismertetése mellett *Juhász Nagy Sándor* (élettudományok), *Maróth Miklós* (társadalomtudományok) és *Zimányi József* (élettelen természettudományok és műszaki tudományok) akadémikusok összegezték az OTKA szakzsűrik értékelésében szerzett tapasztalataikat.

A munkaértekezletet beárnyékolták az OTKA jövőjére vonatkozó, nem sok jóval kecsegtető hírek. (Az 1996-os évre a PM az alapok csökkentését tervezve a FEFA (Felsőoktatási Fejlesztési Alap) és az OTKA összevonását tervezte, veszélybe került az OTKA léte is.) Juhász Nagy Sándor akadémikus előadásában konkrét adatokkal mutatta be, hogy az OTKA támogatása az 1991. évet alapul véve, valamint a nominálértékű csökkenés mellett az infláció hatását is figyelembe véve, *egyötödére csökkent!* Az alap további rövidlátó és fiskális szemléletű csökkentése a tudományok hazai létét veszélyezteti.

A munkaértekezlet első napján megtartott sajtóértekezlet sikeresnek tűnt, azonban a másnapi sajtóban gyakorlatilag nem jelent meg híradás a fontos rendezvényről. Jó lenne tudni, hogy ez csupán a megjelent tudományos (?) újságírók érdektelenségét tükrözi, vagy arra utal, hogy az OTKA létéért folytatott küzdelem manapság „kényes téma"?

Érdekes színfolt volt egy extrém vélemény a figyelemre méltóan egybecsengő nézetek palettáján. *Zimányi József* akadémikus ismertette *Mezei Ferenc* professzor (Hahn-Meitner Intézet, Berlin) a Batthyány-körhöz írásban eljuttatott véleményét, miszerint csak *az egyetemi tanároknak kellene megengedni,* hogy OTKA-pályázatot nyújtsanak be, docenstől lefelé az egyetemi hierarchiában mindenki csak professzora pályázatának közreműködője lehessen. Mezei professzor szerint ez nyugaton bevett szokás, és tudomásul kell venni, hogy *„a tudomány a professzorok demokráciája".* Mezei professzor véleményét a külföldi szakértők egybehangzóan elutasították, mivel a pályázati rendszer alapvető *célja éppen a fiatal,* a tudományos hierarchiába még be nem illeszkedett kutatók számára *is* megadni a szakmai kiemelkedés lehetőségét. *Dr. William A. Blanspied* amerikai szakértő példaként említette, hogy *Nobel-díjas kutatók pályázatát utasították el,* mert a pályázókat a peer review nem találta már eléggé produktívnak — ennyit a „professzorok demokráciájáról" az Egyesült Államokban!

*

Lapzártakor kaptuk az 1996. évi költségvetési törvénytervezetet, amelyben (véleményünk szerint az ÉT-tárgyalás eredményeként is) az OTKA ismét önálló címként, elkülönített alapként jelent meg.

MTA Világgazdasági Kutató Intézet

Brit elemzés az IMF kelet-európai szerepéről

Erősen kérdéses, hogy a Nemzetközi Valutaalap (IMF) kínálta programok kedvező hatással jártak-e a kelet-európai országok átalakulási folyamatának korai szakaszában — összegzi annak a tanulmánynak a fő mondanivalóját az MTI londoni tudósítója, amelyet az egyik legnevesebb brit gazdaságkutató intézet tett közzé. A The Economist Intelligence Unit (EIU), a The Economist című vezető brit gazdasági hetilapot megjelentető csoport tagja, az MTI által megszerzett összefoglalóban leszögezi: az IMF által összeállított kúra nem teljes alkalmazása „talán inkább hasznára vált volna a betegnek". A szakértői tanulmány szerint az 1990-1994 közötti időszak tapasztalatai megmutatták: az IMF-programok csak azután bizonyultak hatékonynak, hogy az érintett országok átalakuló gazdaságai néhány évi tapasztalatot szereztek a piac működésének mikéntjében.

Az átalakulás későbbi időszakaiban jelentősen javul annak esélye, hogy a nemzetközi pénzintézet receptjének követésével sikerül lendületet adni a gazdasági növekedésnek, ez azonban független attól, hogy az adott ország a reform első éveiben is alkalmazta-e az IMF-kúrát, avagy sem. Ez utóbbi megállapítás — úgymond — kétségessé teszi a korai sokkterápia hasznosságát.

A nemzetközi pénzintézet ajánlásai általában kedvező irányba billentették a fizetési mérlegeket, ez azonban az esetek zömében olyan mértékű importvisszaeséssel járt, amely már károsnak nevezhető — állítja az EIU tanulmánya —, amely szerint egyébként Magyarország a „figyelemre méltó kivétel" a mérleg-egyensúly javulásának általános folyamata alól. A szakértői összefoglaló megállapítja azt is, hogy a térség legsikeresebb országai — Magyarország, Szlovénia, Csehország — nem azonosak azokkal, amelyek a „legbuzgóbb módon" követik az IMF receptjét.

Segélyprogram a világnak Grafika: Kertész N. László

Nemzetközi Valutaalap (IMF) ajánlásairól

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) programjait követő országokban szükségszerűen előtérben áll a fizetési mérleg egyensúlyának elérése. Ennek megvalósítása azonban visszafogja a gazdaság fejlődését, s végső soron ahhoz vezet, hogy alacsonyabb szinten stabilizálódik a gazdaság — fejtette ki Csáki György, a Világgazdasági Kutató Intézet igazgatóhelyettese. Mindezeket figyelembe véve egyetért a brit The Economist Intelligence Unit (EIU) legfrissebb tanulmányával, amely leszögezi: nem egyértelmű, hogy az IMF-ajánlások kedvező hatást gyakoroltak a kelet-európai országok átalakulási folyamatának kezdeti szakaszában.

Az igazgatóhelyettes szerint az IMF által javasolt gazdaságfejlesztési modellek sikerességét statisztikailag nem lehet bizonyítani. Tény, hogy például a kelet-ázsiai térség országaiban — Japán, Dél-Korea, a Kis Tigrisek — a hatalmas mértékű gazdasági növekedés nem az IMF ajánlásait követve ment végbe.

Csáki György elmondta: ma már egyértelműen látszik, hogy a kelet-európai országoktól a piacépítés időszakában nem követelhető meg azonnal olyan normák betartása, amelyeket a fejlett piacgazdaságú országoktól vár el az IMF. A Nemzetközi Valutaalap ortodox-monetarista gazdaságfilozófiáját tükrözi, hogy mindenáron szorgalmazza a fizetési mérleg azonnali egyensúlyba hozását.

Az egyensúlyhiány egy gazdaságban sem tartható fenn hosszú távon — ezzel az intézet igazgatóhelyettese is egyetért. Ha azonban az intézkedések kizárólag az egyensúly elérésére irányulnak, hosszú távon csökkenni fog az egy főre jutó hazai GDP, alacsonyabb szinten kerül egyensúlyba a külgazdasági mérleg (export-import bevételek), megnő a munkanélküliek száma és romlanak a gazdasági növekedés mutatói. Az IMF-t jellemző, rövid távra orientált szemlélet nyomán elérhető tehát az egyensúly, de — adott esetben nem fejlődik a gazdaság.

Kató néni, Kacziba Ferencné

Régen nem látott kolléganővel futottam össze a napokban. „Mi van a bölcsődével, és mit tudsz Kató néniről?" kérdezte. „Krisztinámat elvittem a Vécsey utcába, de a tábla törött. Már erre sem telik az Akadémiának?" (Krisztina nyurga bakfis, aki már nem emlékezik bölcsődés korára.) Másik kolléganőm, aki néhány hetes unokájával büszkélkedett, kisvártatva ugyancsak Kató néni után érdeklődött.

A köztársasági elnök augusztus 20-a alkalmából magas állami kitüntetéseket adott át az Országházban, köszönetet mondva azoknak, akik alkotó munkájukkal folyamatosan biztosítják az ország életét. A művelődési miniszter előterjesztésére *Kacziba Ferencné,* a Magyar Tudományos Akadémia bölcsődéjének vezetője a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkeresztjét (polgári tagozat) kapta.

Kacziba Ferencné, sok-sok akadémiánál dolgozó anyuka, apuka Kató *nénije 57 éves munkaviszony után nyugdíjba ment az idén.* Élete elképzelhetetlen a bölcsőde nélkül, amelynek 1955 óta volt vezetője. Minden „gyerekét" szereti, mindegyiket számon tartja a mai napig. Nemcsak arra ügyelt, hogy a kicsik nyugodt, derűs, egészséges környezetben töltsék napjaikat, míg a szülők valamelyik intézetben munkálkodnak. Tudta, a szülők akkor tudnak nyugodtan munkájukra koncentrálni, ha közben jó helyen tudják csemetéjüket. Amíg autóbuszt tudtak szerezni, naponta mentek játszótérre, még az állni sem tudó kicsinyeket is vitték, ők is élvezzék a nap simogatását. Nem csoda hát, *ha mindenki szeretettel emlékszik a bölcsődére,* ami az idén szeptemberben már nem nyit ki a Vécsey utcában. Köszönjük a bölcsőde minden dolgozójának, a türelmet, szeretetet, Ibolyának, Mariannak, Csillának, Áginak és a többieknek. Icának is — akit Isten nyugosztaljon—, hiszen már egy felhő szélén furulyázik az angyaloknak.

Kató néninek *jó egészséget* és szépséges nyugdíjas éveket kívánunk, kitüntetéséhez szívből gratulálunk.

(R. M.)

TUDOSZ NEWS * TUDOSZ VILÁG

TITKÁRI TÁJÉKOZTATÓ RÉVÉSZ MÁRTA ROVATA

KT-választási eredmények

A közalkalmazotti tanácsi választás országos szavazatösszesítése után a szakszervezeti konföderációkra, valamint e konföderációkon kívüli jelöltekre adott voksok az alábbiak:

Szakszervezetek Együttműködési Fóruma	165 453,9	50,0	(48,9)*
ÉSZT-FRSZ Választási Koalíció	31 124,5	9,4	(7,2)
Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége	30 412,2	9,2	(9,6)
Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája	15 157,8	4,6	(4,9)
Munkástanácsok Országos Szövetsége	545,0	0,2	(0,2)
Autonóm Szakszervezetek Országos Szövetsége	427,9	0,1	(0,5)
Szabad Szakszervezetek Demokratikus Ligája	162,8	0,0	-
Szövetségen Kívüli Szakszervezetek Országos Koordinációja	17,3	0,0	(0,0)
Nem szakszervezeti jelöltek	81 259,9	24,6	(26,6)
Konföderáción kívüliek	5 764,3	1,7	-

*Zárójelben az 1993. májusi választás eredményeit tüntettük fel.

Ez évben az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés a Független Rendőr Szakszervezettel választási koalíciót kötve hétezerrel több szavazatot kapott, mint két évvel korábban (ebből 1079,4 szavazatot „hozott" a Független Rendőr Szakszervezet). A közalkalmazotti tanácsi választáson négyezerrel kevesebb szavazatot adtak le, mint két éve, és nyolcezerrel többen szavaztak a szakszervezetek jelöltjeire, mint előzőleg.

Szakmacsoportonkénti választási eredmények

Az 1995. évi közalkalmazotti tanácsi választások eredménye alapján a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) Munkavállalói Oldalán szakmacsoportonként a következő szakszervezeteket illeti meg egy-egy hely:

1. Szakmacsoport: Pedagógusok Szakszervezete (PSZ)*
2. Szakmacsoport: Egészségügyben Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (EDDSZ)*
3. Szakmacsoport: Bölcsődei Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (BDDSZ)
   Egészségügyben Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (EDDSZ)*
   Szociális Területen Dolgozók Szakszervezete (SZTDSZ)
4. Szakmacsoport: Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete (FDSZ)*
   Orvosegyetemek Szakszervezeti Szövetsége (OESZSZ)
5. Szakmacsoport: **Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete (TUDOSZ)**
   Agrároktatási és Kutatási Dolgozók Szakszervezete (AOKDSZ)
6. Szakmacsoport: Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (KKDSZ)
7. Szakmacsoport: Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete
   Színházi Dolgozók Szakszervezete
8. Szakmacsoport: Honvédségi Dolgozók Szakszervezete (HODOSZ)*
   Belügyi Dolgozók Szakszervezete (BDSZ)
9. Szakmacsoport: Vízügyi Országos Szakszervezet (VIOSZ)
   Közúti Igazgatóságok Dolgozóinak Szakszervezete (KIDSZ)
   Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete (MKKSZ)

*(A rendelet 11. (1) bek. alapján már jogosultságot szerzett a KIÉT Munkavállalói Oldalában való képviseletre.)

Az ÉSZT tagszervezeteire leadott szavazatok száma:

	1995	1994
Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete	13 504,7	(10 996,2)
Orvosegyetemek Szakszervezeti Szövetsége	6 818,9	(4 307,5)
Agrároktatási és Kutatási Dolgozók Szakszervezete	6 066,4	(6 021,0)
Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete	1 809,5	(1 691,8)
EDSZ Bács megyei Területi Szövetség	1 736,0	(998,4)

Jövedelemprognózis

A Magyar Hírlap szeptember 4-ei számában találtunk egy ismertetőt, amely egy évre szóló jövedelemelőrejelző prognózist tartalmaz a jelenlegi jövedelemszint felmérése alapján.

A vizsgálatban 53 vállalat vett részt, a tanulmány 2746 munkakör fizetési és juttatási adatait elemzi.

„Friss diplomás kezdőket a megkérdezettek 59 százaléka vett fel. A jellemző kezdő fizetés havi 30 ezer és 100 ezer forint között változik, az átlag 56 ezer forint volt. A társaságok 60 százaléka szeretné felülvizsgálni, illetve megváltoztatni a juttatások rendszerét az elkövetkező 12 hónapban. Elsősorban a nyugdíjpénztárak (48 százalék) és az életbiztosítási szerződések bevezetésével."

Százhúsz fiatal kutató

Az MTA kutatóintézeteiben 1995 szeptemberében 120 fiatal kutató alkalmazása vált lehetővé 34 ezer forintos bérátlaggal a költségvetés erre elkülönített keretéből. Bérezésük a Kjt. bértarifája szerint történik, pótlékok nélküli alapbérük 25 500 forint.

Átlagbérek

1995 júliusában a gazdasági szervezeteknél 28 225 forint volt az átlagbér, a fizikai foglalkozásúaké 22 212, a szellemi foglalkozásúaké pedig 41 722 forint volt.

Kedvező változások...(?)

Az OMFB felmérése szerint kedvező változás történt a műszaki értelmiség életesélyében. Az 1980-ban végzett felmérések szerint a *nem vezető beosztású mérnökök 53 éves korukban* érték utol a szakmunkások életkeresetét, ma ez *már a 30. életévük előtt* bekövetkezik.

A betegszabadságról

A Szószóló előző lapszámában írtunk arról, hogy megváltozik szeptember 1-jétől a betegszabadság ideje, és a betegség idejére kapott juttatás. Az Alkotmánybíróság határozata értelmében nem léptek életbe szeptember 1-jével a módosítások, tehát továbbra is:

1) A munkavállalót évente *10 munkanap* betegszabadság illeti meg.

2) Évente *egy alkalommal, 3 napra* nem kell a kezelőorvos igazolása betegség esetén (ez a 10 napba beleszámít).

3) Betegszabadság idejére az *átlagkereset hetvenöt százaléka* jár, amit a munkáltató fizet.

A 10 napos betegszabadság után jön szükség esetén a *betegállomány, s ennek idejére a társadalombiztosítás táppénzt folyósít.*

Az Alkotmánybíróság az előző számban ismertetett módosítások korai bevezetését kifogásolta, tehát várható, hogy a közeljövőben mégis életbe lépnek az említett változások (a betegszabadság ideje és a távolléti díj).

AKT 6/95

Állásfoglalások

Az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa (AKT) szeptember 11-ei ülésén született döntések

Szeptember 11-én az AKT az intézethálózat korszerűsítésének módszertanáról, valamint a testület második félévi munkaprogramjáról tárgyalt. Az AKT felhatalmazása alapján hozott döntésekről, az 1996. évi költségvetésről és a beruházási keretek elosztásának módjáról tájékoztatták a résztvevőket. A Szószólóban közreadjuk az egyes napirendi pontokkal kapcsolatban született állásfoglalásokat.

Az intézethálózat korszerűsítésének módszertana

AKT 6/1/95. (IX. 11.) állásfoglalás:

1. Az AKT részletesen megvitatta az intézethálózat korszerűsítésének elveit előkészítő bizottság által tárgyalt előzetes anyagot, amely nem korlátozódik kizárólag a módszertanra, hanem foglalkozik azzal a folyamattal is, amelynek keretében célszerű lenne végrehajtani a korszerűsítést. A következő kérdésekben alakult ki egységes álláspont:

a) A kitűzött cél a 40%-os támogatási mobilitás fokozatos elérése.

b) A módszertan végleges formájának és a stratégia fő elemeinek kialakítását el kell végezni a decemberi közgyűlés előtt és kerüljön újra az AKT elé.

c) A korábbi felmérés adatait viszonyítási alapként az intézetek kapják meg.

d) Lehetővé kell tenni egyéb, az értékelést befolyásoló lényeges szempontok közlését a felmérő-adatszolgáltató táblázatok után.

e) A felmérés mélységének meghatározása az intézetek joga, kívánatos a témacsoportokig történő kiterjesztése, különös tekintettel az összeférhetőségre a korábbi felmérés adataival.

f) Az egyes tudományágakhoz tartozó intézetek értékelését az AKT, az illetékes kuratórium és tudományos osztály képviselőiből álló bizottság végezze.

g) Lényeges lenne olyan egységes kitöltési útmutató összeállítása, amely figyelembe veszi a tudományterületek sajátosságait is. Az egyeztetés céljából a kuratóriumok jelöljenek ki egy-egy képviselőt.

2. Az AKT 17 igen, 2 nem és 2 tartózkodással — az észrevételek figyelembevételével — a módszertani anyagot alkalmasnak ítélte a további fórumok (AKVT, Kutatói Fórum, tudományos osztályok) elé terjesztésre véleményezés céljából.

*

AKT 6/2/95. (IX. 11.) állásfoglalás:

Az AKT egyhangúlag elfogadta — a változtatások figyelembevételével — a II. félévi munkaprogramot, amelynek véglegesítésére a titkárság kapott felhatalmazást.

*

AKT 6/3/95. (IX. 11.) állásfoglalás:

Az AKT tudomásul vette elnökének tájékoztatását az AKT felhatalmazása alapján utólag hozott döntésekről egyes támogatott kutatóhelyi pályázatokkal kapcsolatban.

A jövő évi költségvetésről, a támogatásokról

AKT 6/4/95. (IX. 11.) állásfoglalás:

1. Az AKT elnöke tájékoztatást adott néhány változásról, amely érintheti az 1996. évi támogatást.

Az AKT elfogadta, hogy a sajtó számára is készüljön tiltakozás az OTKA felsőoktatási tárcához kerülése, de különösen az OTKA-törvény hatályon kívül helyezése ellen.

2. Az AKT állást foglalt a költségvetési címek arányaival kapcsolatban. Miután az intézmények felülvizsgálata még meg sem kezdődhetett, jelenleg nincs objektív indok a tudományterületek korábbi támogatási arányának megváltoztatására.

Az AKT 14 igen, 2 nem és 5 tartózkodás mellett elfogadta, hogy a támogatási arányok 1996. évre változatlanok maradjanak. A kuratóriumi elnökök kapjanak részletes listát az intézetek támogatására vonatkozó elképzelésekről és alakítsák ki véleményüket a következő ülésre.

3. Az AKT úgy határozott, hogy a felújítási keretek elosztásánál is célszerű folytatni az eddigi gyakorlatot. Az AKT felhatalmazta elnökét, hogy sürgősségi sorrendben rendelkezzen a felújítási maradványok felhasználásáról és utólag tájékoztassa a tanácsot.

4. Az 1996. évi beruházási keretek elosztási módjáról az AKT következő ülésén születik döntés. Az AKT tudomásul vette, hogy az IIF-programban való MTA részesedésről, a korábbi gyakorlatnak megfelelően, a felügyelő bizottság foglal állást.

5. Az AKT elfogadta azt a javaslatot, hogy az intézetek szervezeti és működési szabályzatának elfogadását előkészítő bizottság, valamint az igazgatói megbízásokra teendő javaslatokat előkészítő bizottság a következőképpen álljon fel: illetékes kuratóriumi elnök, illetékes osztály AKT képviselője, az AKT Kutatói Fórum által választott tagja és az AKT tudományterületileg illetékes titkára.

6. Az Akadémiai Törvény 18. paragrafusa 2. bekezdésének érvényesítésével kapcsolatban — a főtitkár távollétében — az AKT úgy határozott, hogy a jelölő bizottság elgondolásának kialakítása után foglal majd állást testületileg a főtitkár személyét illetően.

7. Az alapszabály 57. paragrafusában körvonalazott összeférhetetlenségi esetekben követendő eljárásról a testület tagjai később határoznak.

Keviczky László s. k.

Ipari jövőkép

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Érdekegyeztető Tanácsa (IKÉT) szeptember 11-ei ülésén megvitatta az „Ipari jövőkép, Az ipar versenyképességének növelését elősegítő iparpolitikai programok" c. előterjesztést.

A legfontosabb két megállapítás az volt, hogy *az ipar fejlesztése csak a gazdaság egészének stabilizációja mellett* képzelhető el, valamint az, hogy az iparban *a növekedésnek a gazdasági átlagot meghaladó mértékűnek* kell lennie. (A dokumentumot a TUDOSZ-irodában természetesen el lehet olvasni.) A megbeszélést sajtótájékoztató követte, ezért a híradásokból ismerteket nem ismételjük. Az IKM az IKÉT résztvevőinek megjegyzéseit írásban kérte, hogy könnyebb legyen a feldolgozás. A munkavállalói oldal is átadta véleményét a minisztérium képviselőjének. A TUDOSZ érdeklődési körének megfelelően arra hívta fel a figyelmet, hogy *növelni kell az OMFB súlyát, a költségvetésnek emelni kell a K+F-re fordítható pályázati összegeket.* A pályázati rendszer hasznos, fenntartása, fejlesztése az ipari kutatások támogatási rendszerében nélkülözhetetlen.

Ingyenes adótanácsadást és jogsegélyszolgálatot tart a TUDOSZ-irodában (VIII. ker., Puskin u. 4. II. em. 83.) minden szerdán 16 és 19 óra között dr. Komjáthy Miklós

A Munka törvénykönyve módosításairól

Az Országgyűlés az 1995. évi LV. törvénnyel módosította a Munka törvénykönyvét (Mt.) és A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényt (Kjt.). Az alábbiakban a munkaviszonyra, a munkavégzésre és a munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó módosításokat közöljük. A betegszabadságra vonatkozó módosítások életbeléptetésének időpontjára vonatkozó paragrafusokat az Alkotmánybíróság törölte, ezért ezeket nem is közöljük.

1995. évi. LV. törvény (Magyar Közlöny 53. 2821.) a Munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény módosítása

(A **vastag betűvel** szedett a módosítást tartalmazza, a *dőlt betűvel* szedett az érvényét vesztett eredeti szöveget tartalmazza.)

A munkaviszony

Az Mt. 84. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„84. § A munkavállaló személyi alapbérét a sorkatonai vagy polgári szolgálat teljesítését, illetve a gyermek ápolása, gondozása céljából kapott fizetés nélküli szabadság [138. § (4) bekezdés a) pont], **továbbá a közeli hozzátartozó ápolására vagy gondozására biztosított fizetés nélküli szabadság (139. §)** megszűnését követően a munkáltatónál az azonos munkakörrel és gyakorlattal rendelkező munkavállalók részére időközben megvalósított átlagos éves bérfejlesztésnek megfelelően módosítani kell. Ilyen munkavállalók hiányában a munkáltatónál ténylegesen megvalósult átlagos éves bérfejlesztés mértéke az irányadó."

(Módosítás: bővült azoknak a köre, akikre a paragrafus vonatkozik.)

Az Mt. a következő 86/A. §-sal egészül ki:

„86/A. § Ha a munkaviszony a 86. § b) pontjában foglaltak alapján szűnik meg, a munkavállaló részére a munkáltató rendes felmondása esetén meghatározott munkavégzés alóli mentesítési idejére járó átlagkeresetnek megfelelő összeget ki kell fizetni, kivéve, ha rendes felmondás esetén a munkavégzés alóli mentesítés időtartamára a munkavállaló munkabérre nem lenne jogosult."

(A Kjt. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

Az Mt. 87. §-ának (1) bekezdése a következő e) ponttal egészül ki:

87. § (1) A munkaviszony megszüntethető:

„e) A 88. § (2) bekezdésében meghatározottak szerint."

(A Kjt. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

Az Mt. 88. §-a (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az (1) bekezdéstől eltérően is megszüntetheti a munkáltató a határozott időre alkalmazott munkavállaló munkaviszonyát, **a munkavállalót azonban egy évi,** ha a határozott időből még **hátralévő idő egy évnél rövidebb, a hátralévő időre jutó átlagkeresete megilleti.**

(Módosítás: *ha a határozott időre még hátralévő időre jutó átlagkeresetét a munkavállaló részére előre megfizeti* helyett maximum egy évi átlagkereset illeti meg.)

Az Mt. 90. § (1) bekezdésének c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

„c) a terhesség, a szülést követő **három** hónap, **illetőleg a szülési szabadság,** valamint a gyermek gondozása céljára kapott fizetés nélküli szabadság [138. § (4) bekezdés b) pont]," .

(Módosítás: *hatodik hónap vége* helyett szülést követő három hónap szerepel, ezen túl a rendes felmondás tilalma alá tartozik a gyermekgondozás céljára kapott fizetés nélküli szabadság ideje is.)

Az Mt. 96. §-a a következő (2) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (2)—(6) bekezdés számozása (3)—(7) bekezdésre változik:

„(2) **A rendkívüli felmondás indoka tekintetében a 89. § (2) bekezdését kell megfelelően alkalmazni."**

(A Kjt. és a Ktv. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

Az Mt. 96. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A rendkívüli felmondás jogát az ennek alapjául szolgáló okról való tudomásszerzéstől számított három **munka**napon belül, legfeljebb azonban az ok bekövetkeztétől számított hat hónapon, kollektív szerződés rendelkezése esetén legfeljebb egy éven belül, bűncselekmény elkövetése esetén a büntethetőség elévüléséig lehet gyakorolni."

(A Kjt. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

A munkavégzés

Az Mt 105. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Nem kötelezhető beleegyezése nélkül más helységben végzendő munkára a nő terhessége **megállapításának** kezdetétől gyermeke hároméves koráig."

(Módosítás: n*egyedik hónapjának* kezdetétől.)

Az Mt 106. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben meg kell jelölni a munkáltatói jogkör gyakorlóját is. **Eltérő megállapodás hiányában a munkaviszonyból származó jogok és kötelezettségek azt a munkáltatót illetik meg, illetve terhelik, amelyhez a munkavállalót kirendelték. A munkaviszony megszüntetésének jogát csak a munkavállalót kirendelő munkáltató gyakorolhatja."**

Az Mt 107. §-ának d) pontja helyébe a következő rendelkezés lép, és a következő e) ponttal egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi e) és f) pontok megjelölése f) és g) pontra változik:

[Mentesül a munkavállaló a munkavégzési kötelezettség alól]

„d) a kötelező orvosi vizsgálat **(ideértve a terhességgel összefüggő orvosi vizsgálatot is)** teljes időtartamára,

e) a véradás miatt távol töltött teljes időtartamra, **a munkahelyen kívül szervezett véradás esetén legalább négy órára,"**

A munkaidő és pihenőidő

Az Mt 117. §-ának (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Hajókon és úszó munkagépeken szolgálatot teljesítő, a polgári repülésben a hajózó, légiutas-kísérő, repülőgépes műszaki, továbbá a légi járműveket kiszolgáló berendezéseket kezelő és vezető, **valamint a belföldi és nemzetközi menetrendszerű közúti személyszállítás forgalmi utazó munkaköreiben foglalkoztatott** munkavállalók munka-, illetve pihenőidejét a kollektív szerződés e törvényben foglaltaktól eltérően szabályozhatja."

(A Kjt. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

Az Mt 118. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A napi munkaidő az (1) bekezdés esetében nem haladhatja meg a tizenkét órát és annak **két hónap, kollektív szerződés eltérő rendelkezése esetén legfeljebb négy hónap, több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződés eltérő rendelkezése esetén legfeljebb hat hónap átlagában** — az idénymunkát kivéve — a teljes munkaidőnek meg kell felelnie."

(A Kjt. alá tartozó munkavállalókra nem vonatkozik.)

Az Mt 129. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„129. § (1) Az elrendelhető túlmunka felső határa **négy** (*két*) egymást követő napon összesen **nyolc** (*négy*) óra; ettől érvényesen eltérni nem lehet. Az elrendelhető túlmunka felső határa naptári évenként százhetvennégy, kollektív szerződés eltérő rendelkezése esetén legfeljebb kétszáz, **több munkáltatóra kiterjedő hatályú kollektív szerződés eltérő rendelkezése esetén legfeljebb háromszáz** óra."

Az Mt 130. § (2) bekezdésének f) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A munkaviszony szünetelésének időtartamára a következő esetekben jár szabadság]

„f) minden olyan munkában nem töltött időre, amelyre a munkavállaló **távolléti díj-, illetve** átlagkereset-fizetésben részesül."

A szabadság

Az Mt 134. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A szabadságot esedékességének évében kell kiadni. **A munkáltató kivételesen fontos gazdasági érdek esetén a szabadságot legkésőbb a tárgyévet követő január 31-ig, a munkavállaló betegsége vagy a személyét érintő más elháríthatatlan akadály esetén az akadályoztatás megszűnésétől számított harminc napon belül adja ki, ha az esedékesség éve eltelt.** Ettől a rendelkezéstől eltérni nem lehet. A szabadságot kettőnél több részletben csak a munkavállaló kérésére lehet kiadni."

A következő alkalommal az átlagkereset, a távolléti díj számításával foglalkozunk.

Haditudósítás

Kuti László három esztendeje részt vesz az — Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés képviseletében — az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) munkájában. A TUDOSZ elnöke a Szószólóban rendszeresen (hadi)tudósít az érdekegyeztetés „harcmezejéről".

Már-már úgy nézett ki, hogy e lapszámunkban sem lesz miről haditudósítanom — annak ellenére, hogy a megjelenésben meglehetősen hosszú szünetet tartottunk —, amikor egyszer csak megmozdult az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) gépezete, bizonyos jelekből azt a látszatot keltve, hogy ismét érdemi érdekegyeztetés folyik. Ugyanis a kormány jelzésére, hogy elkészült a jövő évi költségvetés és az új adótörvények tervezete, komoly levélváltás kezdődött az oldalak között, hogy mit, s mikor tárgyaljunk. Történt mindez azért, mert először csak a hír érkezett. Az írott szöveg csak jóval később. Így természetesen ismételten előkerült a már megszokott probléma: van-e elegendő idő a felkészülésre? Meg tudjuk-e tartani a Költségvetési Intézmények Érdekegyetető Tanácsa (KIÉT) ülését az ÉT előtt? S mindez semmi sem ahhoz képest, ami a tervezetekben le volt írva.

Előbb-utóbb azonban kialakult a tárgyalások sorrendje és időpontja. Igaz, hogy a szokásos hétvége helyett ismét hétfőn és kedden tárgyaltunk. De el kellett fogadnunk azt a kormány-oldali érvet, hogy még a szeptember 28-ai kormányülés előtt meg kell tartanunk az érdekegyeztető tárgyalásokat, hogy az ott elfogadottak bekerüljenek a kormány elé, s lehetővé tegyék ezzel a szükséges módosításokat.

Így hát nekivágtunk. Előbb a KIÉT-nek, mert az nem a teljes költségvetést tárgyalja, hanem csak a közalkalmazottakat érintő részeit. Igaz, hogy nem egyetlen napirendként, hiszen téma volt még az 1996. évi gazdasági program, sőt a KIÉT alapszabálya is, ami így már nem érthető, mivel ez önmagában is egy hosszan tartó téma. (Már évek óta nyüstöljük. Eredménytelenül. Ugyanakkor szükséges, mert az önkormányzatok képviselői kijelentették, hogy amíg nincs alapszabály, addig nem vesznek részt a KIÉT munkájában. Márpedig ott kell lenniük.) Az előjelek biztatóak voltak, az oldal ügyvivője jelezte, hogy sikerült a feleknek kompromisszumos megoldást találni, s az alapszabály elfogadása és aláírása csak formaság lesz, s maximum öt percet vesz igénybe (ez volt az első tévedésünk).

A második napirendi ponttal kapcsolatos oldal-álláspont kialakítása sem okozott gondot, mert mind az ÉSZT-hez, mind a SZEF-hez tartozó szakszervezetek képviselői előzetesen egyeztetett állásponttal jelentek meg, és a két vélemény kísértetiesen hasonlított egymáshoz. Így rendkívül könnyű volt a munkavállalói oldal véleményét kialakítani. Arra azért gondolnunk kellett volna, hogy ami ilyen simán megy, az valahol gyanús. Látszott ez akkor, amikor a hétfő reggeli kezdéskor oldalunk ügyvivője kissé elborult fejjel jelent meg, s jelezte: lehet, hogy szünettel kezdünk, mivel a kormány-álláspontról kiderült, hogy nem a kormány álláspontja. A Pénzügyminisztérium képviselője nem értett egyet a Munkaügyi Minisztériumbeliek által elfogadottakkal. Az általuk javasolt változattal meg senki nem értett egyet. Végül is megkezdvén a tárgyalást, a kormányoldal elmondta az érveit, majd szünet következett, amikor is az oldalak egyeztettek. A végeredmény egy több mint három órás, meglehetősen parttalan és meddő vita, melynek egy pontján a levezető elnök — az oldalak egyetértésével (legalább ebben volt konszenzus!) — értelmetlennek nyilvánította a további szájtépést, és lezárta a napirendet. Ekkor az önkormányzatok képviselői fölálltak a tárgyalóasztaltól és kivonultak a KIÉT-ről. Mi a többiekkel együtt pedig elmentünk ebédelni. Majd folytattuk. Természetesen nem mint KIÉT, hanem mint a témában érintettek, konzultálva a költségvetésről és a gazdasági programról, a közalkalmazottak 1996. évi béremeléséről, s az OTKA megmaradásáról.

A kormányoldal becsületére váljék, figyelmesen meghallgatott minket. Majd gyakorlatilag nem mondott semmit, viszont újra meg újra az igazát bizonygatta. Igaza is volt. Már csak konzultáltunk, nem egyeztettünk. Egy biztos, a PM államtitkára semmire sem mondott nemet. De ennél nagyobb eredmény itt nem is született!

Ezen „eredményes" tárgyalásról a SZEF képviselőjével lóhalálában átfutottunk az ÉT munkavállalói oldal-egyeztetésre, ahol éppen megállapodva az esedékes apróságokról, és átrágva magukat az adó törvényeken, a költségvetésnek és a gazdasági programoknak kezdtek nekigyürkőzni nem túlzottan nagy hévvel. Ennyire szórtnak rég láttam az oldalt, különösen ilyen típusú téma tájékán. Ekkor még nem tudtam, hogy hova tegyem a dolgokat. Később azonban egyértelműen a helyükre kerültek.

Hosszas szócséplés, töketlenkedés után az MSZOSZ képviselője egyszer csak bejelentette: ahelyett, hogy a gazdasági programról, a bérek emeléséről tárgyalnánk, illetve tiltakoznánk a munkavállalók terheinek növekedése ellen, kíséreljünk meg egy átfogó ár- és bérmegállapodást kötni a szociális partnerekkel. Ezzel nem arattak osztatlan sikert. Többen egyenest elutasították a javaslatot, míg mások (így az ÉSZT képviselői is) közölték, hogy mielőtt nyilatkoznának róla, szeretnék azt megismerni. Ebben maradtunk, majd a másnap reggel folytatandó oldalegyeztetésen végül is kialakítottuk a munkavállalói oldal álláspontját és kijelöltük a szóvivőket.

Ezután érdeklődéssel vártuk a plenáris ülés kezdetét. Nem hiába. Ugyanis elkezdődött, s a kormány szóvivői teendőit ellátó pénzügyminiszter (aki végigülte az egész tárgyalást) meglepő bejelentéssel nyitott. Szerencsés lenne, ha a szociális partnerek egy átfogó ár- és bérmegállapodást kötnének. A reakció hasonló volt az egy nappal korábbihoz, végül is megállapodtunk arról, hogy egy következő ÉT-ülésen tárgyalhatunk a témáról, ha megfelelően elő lesz készítve.

Ezek után kezdtük az érdemi tárgyalásokat, melyek olyan jól indultak, hogy a kormány hároméves és az 1996. évi gazdaságpolitikai elképzeléseiről tervezett két napirendet (melyet egyébként is javasoltunk rövidre fogni) sikerült összevontan megtárgyalni, annak ellenére, hogy a napirend tervezésekor az oldalak hallani sem akartak az összevonásról.

Az adótörvényeket is viszonylag gyorsan megtárgyaltuk, különösen azért, mert megállapodtunk, hogy a személyi jövedelemadó törvényről majd a következő ÉT-ülésen egyéb szempontokat is figyelembe véve tartunk érdemi vitát.

Ezután jött a jövő évi költségvetés megvitatása. Ugyanúgy mint a KIÉT-en. A pénzügyminiszter türelmesen elmagyarázta, miért kell rendkívül szigorúan takarékos költségvetést készíteni. Minek az érdekében kell a munkavállalók terheit tovább növelni. Miért nem lehet a közalkalmazottak bérét emelni. Miért kell a vállalkozásokat mind jobban támogatni. Szavaiból kiderült, hogy a folyó fizetési mérleg hiánya nem növekedhet jobban a beérkező működő tőkénél. Ez viszont meghatározza az államháztartás hiányát, amire viszont külföldi forrás nem vehető igénybe, tehát csak a hazai megtakarításokból lehet rá forrást biztosítani: a GDP 4 százalékánál nagyobb hiány nem finanszírozható. S mindezt csak úgy lehet elérni, ha a munkavállalók terheit tovább növeljük, s a közalkalmazottak béremelésre nem kapnak egy kanyi vasat sem. Ezt a munkavállalók képviselői nem tudták elfogadni. Türelmesen mi is elmondtuk a magunkét. Nem értünk egyet a társadalombiztosítási munkavállalói járulékok 2 százalékos emelésével, s a közalkalmazottak részére 25 százalékos béremelést javaslunk. Amikor azt is kijelentettük, hogy ez utóbbi követelésünk rendkívüli önmérsékletre vall, a pénzügyminiszter majdnem lenyelte azt a poharat, amiből éppen ivott. Végül is abban maradtunk: ez a megtartott ÉT-tárgyalás csak mindennek a kezdete, a kormány ugyan az elhangzottak figyelembevételével és mérlegelésével megtárgyalja és beterjeszti a parlament elé a költségvetést és az adótörvényeket, de folytatjuk a tárgyalásokat, hiszen ha megállapodtunk valamilyen módosításban, azt még be lehet vinni a parlament elé (nem okozhat fennakadást, hiszen volt már erre példa az elmúlt években).

Ezek után már csak a különböző összevont alapokról kellett tárgyalnunk, ugyanis a kormánynak eltökélt szándéka volt, hogy mindeddig önállóan működő, és teljesen eltérő jellegű alapok akkor fognak eredményesebben működni, ha összevonják őket. Ezzel természetesen egyik szociális partner sem értett egyet, de a kormányt erről mi nem tudtuk meggyőzni. Úgyhogy ez a vita is úgy zárult, mint a többi. Eredménytelenül.

Más napirendi pont nem lévén hátra, amiben nem tudtunk volna megállapodni, berekesztettük az ülést, megállapodva abban: október 20-án folytatjuk. Két nap múltán aztán érdeklődéssel fogadhattuk a hírt, hogy a kormány megtárgyalta és változatlan szöveggel a parlament elé beterjeszthetőnek találta a költségvetés és az adótörvények tervezetét az szja-törvény tervezet kivételével.

Q-ti

Kozmopolita fradika?

Érthetően sok megszólalót ragadtatott euforikus reagálásokra a rendkívüli fradi-siker, mégis külön figyelemre méltó ezek sorában az a sportújságbeli koalíciós miniszterelnök-helyettesi nyilatkozat, amely szerint közénk hozta ezt a várva-várt sikert „az akarat és a hazaszeretet", amely csakúgy „sugárzott a játékosokból". A fradisok akarására (kétmillió/fő — megérdemlik) tagadhatatlanul nem lehetett panasz, a „sugárzó hazaszeretet" felemlegetése viszont elgondolkodtató.

*Egy futballcsapatban vajon milyen hazának a szeretete sugárzik azokból a játékosokból, akik — lévén Európát járó munkavállalók, valódi profik —, más államok polgárai, de legalábbis más országok szülöttei. Amikor létfontosságú gólunkat éppenséggel Európa legzűrzavarosabb etnikai régiójának délszlávjai hozták össze (zseniálisan), vajon mit válaszoltak volna a hazaszeretetük mineműségét sportteljesítményük okán firtató kérdésekre? (Nem is beszélve az ex-szovjet védőről, vagy a — csupán technikai **okokból** nem játszott — feketeafrikai csatárról.)*

Arra gondolhatott a nyilatkozó, hogy minden pályára lépett játékos az általa vállalt identitástól fűtve, saját hazájának szeretetét sugározva hajtotta-űzte a labdát? Vagy kizárólag a magyar labdarúgókból „sugárzott" a magyar haza szeretete, amely végül — a nem magyar focisták nem magyar hazaszeretete, sőt esetleg éppen saját hazájuk szeretete, vagy (horribile dictu) „kozmopolita" mivoltuk dacára — az „összmagyarság" páratlan diadalát eredményezte?

A sportújságban ugyanitt nyilatkozó kisgazda-vezér okkal korholhatja magát, hogy nem neki jutott eszébe e sportsiker és a magyarságtudat fenti mélységű korrelációját világgá kiáltani. Megtette ezt helyette az SZDSZ egyik frontembere, a belügyminiszter.

R.

A TUDOSZ-iroda telefonszáma: 138-4287

A TUDOSZ ELLA és EMAIL számai
ELLA: 2979
EMAIL: h2979tud@ella.hu

SZÓSZÓLÓ
A Tudományos Dolgozók Szakszervezetének lapja
Felelős szerkesztő:
Dr. Dura László
A Szószóló szerkesztőségi tanácsadó testületének elnöke:
Dr. Pomogáts Béla
Kiadja: a TUDOSZ
Felelős kiadó: Dr. Révész Márta
Nyomás: Szikra Lapnyomda Rt.
Budapest 95–6222
Felelős vezető:
Dr. Csöndes Zoltán
elnök-vezérigazgató
ISSN 0239-0035

Don't tax reading!

Áfa-mentes olvasást! (II. rész)

„Ha a pénzügyminiszter kasszája kiürül, a könyvek csökkentett adókulcsa mindannyiszor veszélybe kerül..."

„Áfa-mentes olvasást" címmel került sor arra a szakmai tanácskozásra, amelyen többek között részt vett a kulturális államtitkár, a parlament költségvetési bizottságának alelnöke, a magyar könyvkiadói és könyvterjesztői szakma „színe-java", külföldről érkezett: Ian Taylor, az Angol Könyvkiadói Egyesülés főtitkára és Friedhelm von Notz, a Börsenverein kiadói szekciójának ügyvezető igazgatója. Ők ketten például ismertették a hazájukban folytatott küzdelmeiket, illetve az Európai Unió e kérdésben hozott ajánlásairól adtak számot. Az előadásokat követő véleménycsere, párbeszéd alig-alig lépte át a tömegközlési eszközök „ingerküszöbét". Úgy gondoltuk, a tanácskozáson elhangzott gondolatok közreadásával olyan „ügy" érdekében lobbyzik a Szószóló, amelyet a TUDOSZ és lapja méltán vállalhat magára.

„Ne adóztassátok meg az olvasást!" címmel tartotta meg referátumát a szakmai tanácskozáson *F. von Notz*, a német könyvkiadói érdekvédelmi szervezet vezetője. Elmondta: a német könyvkereskedelem számára a legfontosabb keretfeltétel — a fix bolti ár mellett — a könyvek csökkentett adókulcsa, amit, ha a német pénzügyminiszter kasszája kiürül, mindannyiszor veszély fenyeget. Törekvésük arra irányul, hogy ez a tétel ne is kerüljön az esetleg leépítendő támogatások listájára.

Érvrendszerük, pontokba szedve a következő:

— az államnak kötelessége a kultúra támogatása, a könyvkereskedelem nem szubvenciót igényel, hanem áfa-könnyítést;

— teljes áfa-kulcs mellett a könyvek eladása visszaesne, a várt magasabb adóbevételek létre sem jönnének, s mindennek a művelődés és az oktatás látná a kárát;

— A drágább könyv nem kívánatos szociális következményekkel is járna, mivel a könyv a szabadidő eltöltésének legolcsóbb eszköze (lásd munkanélküliek stb.);

— a tévével és más elektronikus, szórakoztató játékokkal szemben a dráguló könyv gyengülő konkurencia;

— a könyvek nem szokványos kereskedelmi áruk, mivel azok szellemi javakat közvetítenek.

Ezutóbbival összefüggésben Notz idézte a Könyvkereskedők Szövetségének Római Határozatának vonatkozó megállapítását: *„ha egy állam kormánya a könyvet, írott sajtót szokványos áru gyanánt adóztatja meg, akkor hátrányosan befolyásolja a kommunikációt és a vélemények szabad cseréjét"*. S ugyancsak idézte a német Bundestag a könyvek (újságok és folyóiratok) kedvezményezett kezelésére vonatkozó indokolását, amiben ez áll: *„a kultúrpolitikai megfontolásokban és mindenekelőtt a társadalmi és állampolgári nevelés elősegítésére irányuló minden törekvésben a nyomtatott szó és annak racionális terjesztése játssza a döntő szerepet. Mindenkor ennek szellemi és kulturális jelentősége áll az előtérben. Ebben különböznek alapvetően a szellemi javak anyagi hordozói az összes többi árutól. Ezért ellentmondásos lenne, ha az állam ezeket ugyanúgy kezelné, mint bármilyen más árut."*

Az *Európai Unió* áfa-szabályozásával, ajánlásával kapcsolatban elmondta az előadó, hogy 1992-ben akkor még az *Európai Közösség* — gazdasági és pénzügyminisztereinek a tanácsa elfogadta az áfa-kulcsok harmonizálásának az irányelvét, amely a tagállamokra kötelező. Ez az irányelv lényegében a következő szabályozásokat tartalmazza:

1.) A tagállamok 1993. január 1-jétől legalább 15 százalékos mértékű *normál kulcsot* tartoznak alkalmazni.

2.) A néhány tagállamban eddig alkalmazott *megemelt* (luxus) adókulcsokat meg kell szüntetni.

3.) A tagállamok egy vagy két eltérően mérsékelt, *legalább* 5 százalékos adókulcsot alkalmazhatnak, mégpedig társadalmilag fontos árukra, mint például élelmiszerekre, italokra (alkohol tartalmú italokra nem!), gyógyászati eszközökre stb., egészen a kulturális szolgáltatásokig (színház, koncertek, kiállítások, rádióműsorok vagy éppen nyomdatermékek, mint például könyvek, újságok és folyóiratok).

Végezetül von Notz megismételte: ha a felelős állami intézmények, kormányok és parlamentek felismerik, hogy a könyv különleges áru, akkor remény van arra, hogy szükségtelenül nem drágítják meg.

A hozzászólók közül elsőként Török András kulturális államtitkár kapott szót, aki elmondta, hogy a könyvek áfája 10 százalékról 12 százalékra emelkedjék. Mint kultúráért felelős tisztségviselőnek nagyon fájdalmas, hogy a jelenlegi adórendszerünk megfelel az Európai Unió előírásainak. A 25 százalékos átlagos díjtétel azért ilyen magas — mondotta, mert szegény ország vagyunk és nagyon magasak az adósságaink. A csökkentett, a 12 százalékos díjtétel is sajnos teljesen megfelel az Európai Unió előírásainak, miszerint fele az átlagos díjtételnek. Nagyon szeretné, ha a könyvszakma további áfa-könnyítést kaphatna, bár Bokros pénzügyminiszter úr a jelenlegi költségvetés alapján nagyon mereven elzárkózik ez elől, arra pedig végképp nem lát reményt, hogy — mondjuk 1996 január elsejétől — 0 százalékos adókulcsba tartozzon a könyvek áfája.

Zentai Péter László Török Andrásnak adott válaszában azt hangsúlyozta, lehet, hogy a magyar adórendszer megfelel az európai normáknak, de a magyar adókulcs felső szintje skandináv adószint, míg a magyar bérek etióp szinten vannak, továbbá olyan mértékig szabad valamely terület adóját emelni, amíg plusz adóbevétel remélhető tőle, ellenkező esetben az a kultúra tönkretételét fogja pénzügyi logikával elősegíteni. Notz úr előadására hivatkozva kérte Török András államtitkár urat, hogy a művelődési tárca segítse az adókedvezmény elérését, hiszen a könyvkiadás szereplői állami segélyben, szubvencióban nem reménykedhetnek.

Kelemen László, a parlament költségvetési bizottságának alelnöke, a legfőbb gondnak azt látja, hogy Magyarországon vannak a legmagasabb adóterhek. Megítélése szerint nekünk azért kell nagyon keményen dolgozni, hogy a gazdaság olyan helyzetbe jusson, hogy ez a bizonyos 25 százalék legalább az elfogadható európai mértékekre tudjon csökkenni. Elmondta, hogy szívesen meghallgatná az angol és német urakat arról, hogy országaikban miként támogatják a könyvkiadást — mert nálunk, ellentétben ezekkel az országokkal, létezik könyvkiadási támogatás.

Bart István, az Egyesülés elnöke, válaszában kiigazította a képviselő urat: valóban kap állami (meg Soros, meg ilyen-olyan banki) támogatást a könyv, de ez együttvéve sincs ötszázmillió forint, azaz, ha egy milliárd forint megy ki áfa formájában a könyviparból, akkor több mint ötszázmillió forint deficit mutatkozik, ami hiányzik ahhoz, hogy évről évre újra tudja termelni magát a könyvkiadás. Szerinte szűkített újra termelés folyik, egy spirálban vagyunk, amelyben soha nem tudjuk utolérni magunkat és ezt tetézi az áfa. Véleménye szerint élesen kettészakadt a magyar könyvkereskedelem: az egyik oldalon azok a könyvek vannak, amelyek még mindig eladhatók tíz-húszezer példányban, a másik oldalon viszont az átlagos példányszám ezer körül mozog. Ezek a könyvek azért tudnak megjelenni, mert valaki belenyúlt a zsebébe és hajlandó volt megfinanszírozni azokat, de kereskedelmi szempontból ezek a könyvek árusíthatatlanok. Végül azt javasolta, hogy azt a pénzt, amit a magyar állam kivon a magyar könyvkiadásból, azt kötelességszerűen iskolakönyvtárak támogatására fordítsák.

Török András államtitkár ez utóbbit határozottan támogatandó ötletnek ítélte és megígérte, hogy minden útját keresik a könyvszakma terheinek könnyítésére.

NÉZŐPONT
a szerkesztő rovata

Padlóra küldik a hazai nyomdaipart

Vámpótlék és áfa-anomáliák

Viszonylag nagyobb terjedelemben lobbyzott a Szószóló most, s az előző havi lapszámában. Az áfa-mentes olvasás lehetőségéért protestáltunk. Tudjuk, hogy ágas-bogas, sokfelé ágazó kérdéskör ez is. Az áfa-nélküli könyvek megjelenésének azonban nem elhanyagolható feltétele a hazai nyomdaipar talpon maradása. Ismeretes, hogy a nyomdaipar az 1990-es években Nyugat-Európában jelentős recesszión esett át. A világtendenciával szemben a hazai nyomdaipar mégsem került a válságágazatok közé. A jelenlegi vámpótlék és az általános forgalmi adó viszonyok azonban megrendítő erejű ütést mérhetnek az évszázados tudással bíró — de mégis s kor színvonalán álló — magyarországi nyomdaiparra.

Az ágazat legfőbb gondját egy 1950-ben kelt, Lake Successben elfogadott egyezmény következményei jelentik. Ekkor ugyanis az akkori ENSZ-tagállamok elhatározták, hogy a kulturális termékek — könyv, folyóirat, napilap, oktatási segédeszközök, hangkazetta, hanglemez — importját vámmentessé teszik. Ehhez az egyezményhez hazánk 1979-ben csatlakozott. Ugyanakkor a nyomdaipari gépek és alkatrészeik importja éppúgy vámköteles, mint a nyomdai és grafikai alapanyagok jó része. Ily módon például a kész importnyomtatványok — a vám, a statisztikai és az árubehozatali illeték, valamint a vámpótlék és az áfa terheinek elmaradása miatt — 20-25 százalékkal olcsóbbak, mint a hazai nyomdaipar számára behozott papír, nyomdaipari gépek és alkatrészek felhasználásával előállított termék. Ezért az olyan nagy példányszámú nyomdaipari termékeket, mint a budapesti telefonkönyv vagy a vasúti menetrend, Ausztriában, illetve Szlovéniában nyomtatják.

A nagy példányszámú napilapok egyes mellékleteit és a színes magazinok egy részét ugyancsak külföldön állítják elő. Más állami intézmények és cégek is gyakran adnak jelentős megbízásokat külföldi nyomdáknak.

Az áfa és a vámpótlék anomáliái padlóra küldhetik — a legkorszerűbb technológiával működő — hazai nyomdaipart is annak ellenére, hogy az mindenféle termék gyártására világszínvonalon és kellő hatékonysággal képes. A nyomdászok ezért tartják meggondolatlan lépésnek például azt, hogy a tb-kártyákat külföldön rendelték meg. Ugyancsak határainkon kívül nyomtatták az állami pénzekből megtámogatott Encyclopaedie Britannicát. *(dura)*